

BESZÁMOLÓK — ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGI VITÁK

J. V. SZTÁLIN „MARXIZMUS ÉS NYELVTUDOMÁNY“ CIMŰ MUNKÁJA ÉS A TÖRTÉNETTUDOMÁNY A NÉPI DEMOKRATIKUS ORSZÁGOKBAN*

MAGYARORSZÁG

A Magyar Tudományos Akadémia fennállásának 125. évfordulója tiszteletére rendezett nagygyűlésén, 1950. november 26-tól december 2-ig, az Akadémia Nyelv- és Irodalmi Tudományok, valamint Társadalmi-Történeti Tudományok Osztálya együttes ülést tartott, amelynek tárgya a társadalmi tudományok Sztálin elvtárs nyelvtudományi munkái alapján való továbbfejlesztésének kérdése volt.⁵⁰

A Nyelv- és Irodalmi Tudományok Osztálya elnökének, Németh Gyula akadémikusnak »Sztálin elvtárs nyelvtudományi munkái és a hazai nyelvtudomány feladatai« című előadása, valamint Bárczy Géza akadémikus »Sztálin elvtárs munkái és az általános nyelvtudomány« és Zsiray Miklós akadémikus »J. V. Sztálin munkái és az összehasonlító nyelvtudomány« című korreferátumai élénk vitát váltottak ki, amelyen résztvettek a legkiemelkedőbb magyar nyelvészek: Ligeti Lajos akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke, Tamás Lajos akadémikus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem dékánja, Pais Dezső akadémikus, stb.

A magyar tudósok előadásaikban és korreferátumaikban kifejezésre juttatták mély hálájukat Sztálin elvtárs iránt, aki széles utat nyitott az élenjáró magyar nyelvtudomány fejlődése számára.

A Társadalmi és Történeti Tudományok Osztályának képviselőjében Molnár Erik akadémikus, tartott előadást.⁵¹ »Sztálin elvtárs nyelvtudományi munkái és a történettudomány« című előadásában Molnár Erik hangsúlyozta, hogy a történettudomány számára óriási jelentősége van Sztálin elvtárs útmutatásának a nyelvről, mint társadalmi jelenségről, amely szoros kapcsolatban van az egész társadalom fejlődésével.

* A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának történelemtudományi folyóirata, A «Voproszi Isztorii» 1952. évi 8. száma a fenti cím alatt beszámolót közöl, melyben ismerteti J. V. Sztálin említett munkájának hatását a társadalomtudományokra a népi demokratikus országokban. A beszámolóban Magyarországra vonatkozó részét fordításban közöljük.

⁵⁰ L. «Magyar Nyelvőr», Budapest, 1951. 2. 3, 5. sz.

⁵¹ L. Társadalmi Szemle, 1951. 2. sz. Az előadás teljes szövegét, a szerk. megjegyzése szerint, a vitaanyagban közlik.

Fogarasi Béla akadémikus »Az alap és a felépítmény kérdései Sztálin elvtárs új munkáinak fényében« címmel tartott előadást 1951. februárjában, a Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi—Történeti Tudományok Osztályának ülésén.⁵²

Sztálin elvtárs zseniális munkáját széleskörűen megvitatták más magyar intézmények is, többek között a Magyar Nyelvtudományi Társaság. A Társaság 1950. októberében tartotta ülészakát Debrecenben, kb. 60 neves fővárosi és helybeli nyelvész részvételével. Az ülészakon elhangzott előadások kiemelték J. V. Sztálin munkáinak óriási jelentőségét az egész nyelvtudományi munka gyökeres átszervezése, a valóban marxista nyelvtudomány megteremtése szempontjából.⁵³

J. V. Sztálin nyelvtudományi munkája megjelenésének első évfordulóját a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi, valamint Társadalmi—Történeti Tudományok Osztálya teljes üléssel ünnepelte meg.⁵⁴

Fogarasi Béla akadémikus »A történelmi materializmus alkotó továbbfejlesztése J. V. Sztálin nyelvtudományi munkáiban« című előadásában kiemelte annak felbecsülhetetlen értékét, hogy Sztálin elvtárs klasszikus módon megoldotta a marxizmus-leninizmus alapvető problémáit az összes tudományágak számára.

Pais Dezső akadémikus »Mit végeztünk és mit végzünk a nyelvtudomány terén a Sztálin elvtárs munkái által felidézett fordulat után?« című előadásában vázolta a szovjet nyelvtudomány eredményeit, amelyeket Sztálin elvtárs zseniális útmutatásai alapján értek el s konkrét szervezési és ideológiai feladatokat tűzött ki a magyar nyelvtudomány elé.

A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem orosz intézete külön ülészakot szentelt az irodalmi nyelv kérdéseinek.

A nyelvtudomány fejlesztésének és átszervezésének feladataival foglalkozik az idevonatkozó magyar tudományos folyóiratokban megjelent cikkek legnagyobb része. Ilyen például Tamás Lajos cikke A »fordulat éve« a nyelvtudományban,⁵⁵ Pais Dezső cikke »Sztálin megnyilatkozása a nyelvtudományról«⁵⁶ s számos más cikk. Az Akadémiai Értesítő közölte Telegdi Zsigmond cikket a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete munkájának átszervezéséről, Sztálin elvtárs nyelvtudományi munkáinak alapján.⁵⁷

A Magyar Tudományos Akadémia 1951. decemberében tartott nagygyűlésén Fogarasi Béla akadémikus előadást tartott »A társadalmi-történeti tudományok

⁵² L. Társadalmi Szemle, 1951. 3—4. sz.

⁵³ L. Magyar Nyelvőr, 1950. 4. sz.

⁵⁴ L. Akadémiai Értesítő, 1951. 487—488. sz.

⁵⁵ L. Tamás Lajos: A »fordulat éve« a nyelvtudományban. Magyar nyelvőr, 1950. 5. sz., 327—332. o.

⁵⁶ L. Pais D.: Sztálin megnyilatkozása a nyelvtudományról. Magyar Nyelv, 1950. 3. sz. 193—195. o.

⁵⁷ Telegdi Zs.: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete. Akadémiai Értesítő, 1951., 485. sz., 164—169. o.

helyzete és feladatai Sztálin elvtárs legújabb munkáinak megvilágításában« címmel.⁵⁸

Az előadó rámutatott, hogy attól a naptól kezdve, hogy az országot felszabadította a Szovjet Hadsereg, a tudomány a fejlődés új útjára lépett.

A tudomány minden ágában megkezdődött a gyökeres átalakulás a marxizmus-leninizmus elveinek szellemében. Ez az átalakulás azonban a régi, reakciós világnézettel való kemény harc közepette folyik. Különösen vonatkozik ez a társadalmi tudományokra. Az előadó kiemelte, hogy Sztálin elvtárs munkái új fényt vetettek a társadalmi fejlődés elméletének legfőbb kérdéseire s ezzel újabb, magasabb fokra emelték a filozófia, történettudomány, közgazdaságtan, jogtudomány, néprajz, régészet, stb. területén folyó egész tudományos kutató munkát. Az élenjáró tudósoknak Sztálin elvtárs útmutatásaival felvértezve, döntő csapást kell mérniök a burzsoá objektívizmus és idealizmus befolyására, amelyek az amerikai és nyugateurópai imperialisták sovíniszta koncepcióiban nyertek legteljesebb kifejezést.

Fogarasi Béla akadémikus, miután hangsúlyozta, hogy a magyar tudósoknak kitartóan kell törekedniök a marxista-leninista történettudományi kutatási módszer elsajátítására, ebből a szempontból vizsgált néhány megjelent történelmi munkát.

⁵⁸ Társadalmi Szemle, 1952. 1. sz.